

OD ISTE AUTORKE

TAJNE PRIČE
STRAH I NJEGOV SLUGA
TITO JE UMRO

Mirjana Novaković

MIR i
MIR

— Laguna —

Copyright © 2022, Mirjana Novaković
Copyright © ovog izdanja 2022, LAGUNA

Citati iz *Antigone* dati su u prevodu Miloša N. Đurića.

MIR i
MIR

Jož, jož, jož, jož, jož, jož,
Hor smo argivskih starešina
i hor zarobljenica
i hor Erinija
i kasnije staraca tebanskih,
jož, jož, jož, jož, jož,
postoje stvari koje znamo kako će ići,
a opet i iznenađenja što zadesiše nas iskusne.
Pevamo najmračnije požude nezamislive,
koje mogu samo da se osete,
jož, jož, jož, jož, jož,
o kraljevskim i buntovničkim i ženskim
mislama lakim kao pero
težinom koja pritiska kao tuč

jož jož jož jož jož jož
u smirajima čija boja najavljuje budućnost
u osvitima bešnjim od julske podneva.
Hor smo zarobljenih Helenki
i zarobljenih Trojanki
jož jož jož jož jož jož

i užasa ljudskog i užasa božanskog
i kazni
joj joj joj joj joj joj
i napamet znamo katalog lađa iz one pesme.
Slušajte.
Naučiše nas onoj strašnoj reči,
joj joj joj joj joj joj
je li Apolonova?
proročanstvo lude žene nad pukotinom?
ili Hera kori Zevsa što juri devojke?
ili besni Arej što ume sa ljudima bolje od drugih?
ili Hermo nosi poruke?
velike su moći Afrodite, srećom, ne traju dugo,
eonima mladi prevarant taj Hermo
Hera ljubomorna, a Zevs neveran,
ludakinja ne greši, tačna su joj predskazanja,
posle.
Oh, Febe, što ljubiš lepotu i harmoniju
a naš posao prezireš,
joj joj joj joj joj joj
učio nas je bog, jarac i raspusnik,
joj joj joj joj joj joj jojoj
i pevaćemo dok god.
Oh, udate žene zbog reda
i zbog para
joj joj joj joj jojojjojoj
i muškarci zbog požude i zbog reda
joj joj joj jojoj joj joj jojoj
zlo na izdajnike, zlo na prestupnike
Zlo na buntovnike
zlo na rušitelje
i zlo na giljotinu i krstaricu Potemkin
i zlo na sve koji vide
joj jojo jojoj jojoj joj joj
i zlo na decu od roditelja
i zlo na ovu vrstu jedinu što zna da će umreti

zlo zlo zlo zlo zlo zlo
joj joj joj joj joj jojojjoj.
I hor smo devojaka beogradskih
i besposlenih
i nezaposlenih
i hor staraca
što čekaju penziju svakog prvog u mesecu i
petnaestog
i hor baba što pale sveće u crkvi
i momaka koji biju
i majki nezadovoljnih decom
joj joj jojo jojjoj j oj ojoj oj.
O boginjo, čije ime nećemo prozvati,
što si nam darovala maslinu umesto slanog izvora
o grozna, o strašna, o sivooka, o najužasnija među
svima
nerođena i sama
jojo jojo joj joj oj joj oj o
pevaj nam, a mi ćemo
kao inspicijenti šaputati tvoje reči
zaboravnim i glupim
glumcima
čija je pozornica sva
joj joj oj ojoj oj ojoj oj oj oj joj.

PRVA GLAVA

Za delom krv što ledi, srce gori.

Grčke tragedije se dugo nisu igrale u Narodnom pozorištu, i kad je čuveni, i vlastima blizak reditelj, postavio Sofokla sa raskošnom scenografijom, glumcima poznatim iz TV serija i filmova i osavremenjenim dijalozima, a posebno kad je u medije namerno procurilo da su u drami glavni likovi političari, slavne ličnosti, sponzoruše, fudbaleri i tajkuni, hol Narodnog pozorišta i svi ulazi i izlazi bili su zakrčeni obezbeđenjem i telohraniteljima, slavnim ličnostima, političarima sa suprugama, uticajnim kulturnim radnicima, sponzorušama, tajkunima i novinarima. Premijera se održavala van sezone, jer su producenti želeli da predstavu prikažu na BELEF-u, videvši to kao idealnu priliku da visoku umetnost spuste u narod, dok je vrućina.

Olga i Zoran su se smestili u ložu, i mada je Olga za važne premijere dosada uvek dobijala karte na poklon od pozorišta ili prijatelja iz krugova kulture, ovog puta niko se nije javio da ih ponudi. Morala je da traži od svoje sekretarice da rezerviše ulaznice, ali dotad su najbolje lože već otišle drugima. Na krilu joj je već ležao pozorišni dvogled, a Zoran je čitao program predstave, kad su se svetla ugasila.

Publika je sedela u mraku izbušenom samo osvetljenim strelicama koje su pokazivale prema izlazima za slučaj opasnosti. Pravila savremenog sveta za brigu o bezbednosti gledalaca savršeno su se uklapala sa vremenom pred početak tragedije: iako su likovi u tami neznanja, ipak postoje mali izlazi, pravovremena napuštanja pre nego što se neodoljiva i nepopustljiva radnja obruši na njih. Ali kao što nikom iz publike ne pada na pamet da ode pre nego što se predstava završi, tako ni junaci ne slute da jedino predaja ili bekstvo mogu da ih sačuvaju od tragičnog kraja koji ih pouzdano čeka.

Polinik i Eteokle su braća koja su se zavadila oko tebanskog prestola. Eteokle vlada u gradu, a Polinik vodi armiju koja hoće da osvoji Tebu, međutim, obojica ginu u bici, i presto preuzima njihov ujak Kreont. I prvi zakon koji Kreont donosi jeste da se Eteokle sahrani sa svim počastima, pošto je čuvao grad od opsade, a da Polinikovo telo razvlače psi i zveri i kljucaju grabljivice jer je napao grad. Nova vlast mora biti stroga, jer ako nije, građani će se navići na nered i samoupravljanje.

Ali braća imaju dve sestre, Ismenu i Antigonu, i Ismena će poštovati mudre odluke ujaka i kralja.

Tragedija se zove *Antigona*.

I sad počinje.

A onda je zaslepljujuće svetlo nakratko zatvorilo oči publici.

Na pozornicu su izašle dve glumice, jedna sa velikim silikon-skim grudima i plavom blajhanom kosom, sa ogromnim dekolteom i sićušnom suknjom, dok je druga nosila farmerke. Obe su, međutim, imale maske koje su držale u rukama, kako će uopšte moći da glume ako jedna ruka stalno bude zauzeta? Maske, iako očigledno nadahnute klasičnim grčkim izvođenjem, ipak su bile samo crno-bele fotografije njihovih lica. Fotošopovane i slikane iz najlaskavijeg ugla, pripadaju li scenografiji ili likovima?

– Moramo da sahranimo Polinika – rekla je Antigona. – Kreont to ne može da mi zabrani. A ti ako nećeš, ne moraš.

– Za delom krv što ledi, srce ti gori! – odgovorila je sponzorua na pozornici, sada je bilo jasno da je to Ismena. – I ne činim ništa nepošteno. Tek sam ja nesposobna da građanima prkosim.

Utom se pojavio fudbaler u dresu i s kopačkama, držeći adidas loptu u ruci, jer produkcija je skupa i sponzori su dobrodošli, i Ismena je potrčala da ga zagrlji i poljubi, pošto je poznati sportista bio njen verenik. Antigona je odlučno izašla sa pozornice da sahrani Polinika van scene, a Ismena i fudbaler su ostali da vode ljubav.

Hor tebanskih staraca stajao je sa desne strane pozornice. Svi su bili obučeni kao penzioneri kakvi mogu da se vide u javnom prevozu, u plastičnim kineskim jaknama i s cipelama socijalkama okačenim oko vrata, noseći prljave torbe za pijacu i držeći tragičke maske ispred lica, i ništa nisu govorili tokom scene seksa, ali kad se završila, i kad su srećni ljubavnici otišli, hor se konačno oglasio:

– Kreont, gospodar Tebe i pravedni vladar!

Deset telohranitelja sa pištoljima koji su se jasno ocrtavali ispod odela izjurilo je na binu i proveravalo svaki delić scenografije, tražeći bombe, i kad su utvrdili da nema nikakve opasnosti, na pozornicu je stupio Kreont u skupom odelu, sa zastavicom Srbije zadenutom za rever.

– Ne sviđa mi se ovo – rekla je Olga mužu.

– Maske?

– Sve.

– Hoćeš da idemo?

Pogledala ga je iznenađeno:

– Naravno da ćemo sačekati pauzu.

Ali predstava se razvlačila, preko Kreontovih patriotskih govora, izveštaja sa fudbalskih utakmica, Ismeninog gostovanja u rijalitetu koje joj lično Kreont odobrio, pod uslovom da ne spominje brata, nekoliko scena seksa, i likovi su stalno prepričavali jedni drugima šta se dešavalo ranije, kao da publika nije mogla da zapamti duže od poslednja dva minuta radnje.

A onda su se konačno sukobili Antigona i Kreont.

– Jesi li ti sahranila Polinika? – pitao ju je.

– Ne smatrah tako jakom naredbu tvoju da božje, nenapisane, stalne zakone preteći može; ti si ipak smrtan stvor.

Kreont ju je ošamario tako da joj se glava okrenula.

- I onoga što više voli srodnika
no otadžbinu, ne cenim ja nimalo – rekao je okrenut publici
i nastavio:
- Više te nikad mediji neće videti,
kažnjavam te: tvoj glas više nikad da se ne čuje,
i da te niko više nikad ne gleda
da obitavaš u svetu ružnih i debelih i matorih,
onih koji pričaju stvari koje narod ne voli,
i u koje narod neće da veruje,
u svetu onih koji nisu plastično operisani,
onih od kojih ne može da se zaradi,
siromašnih, i onih koji ne umeju da laskaju
koji ne vole seks i preziru modu,
i gade se novog društva.
Zabranjujem ti fejsbuk, instagram, tviter...

Utom su se iz publike začuli uzdasi i reči zgražanja.

- Živa zazidana van medijske pažnje,
obitavaćeš u svetu mrtvih.

Zavesa se spuštala dok su dva policajca odvodila Antigonu iz Kreontove bogato opremljene kancelarije. Publika je ustajala i polako se kretala prema foajeima i bifeu.

- Hoćeš li da sad idemo? – upitao je Zoran svoju ženu.
- Ne, hoću da vidim ovu lakrdiju do kraja.
- Kraj se zna – rekao je Zoran. – Proguraću se do bifea da nam uzmem piće. Šampanjac?

Olga je klimnula glavom i, čim se Zoran malo udaljio, počela da pažljivo gleda posetioce. Zatim je prišla grupi skupo obučenih žena koje su stajale u polukrugu i pričale, držeći čaše pune šampanjca.

- Interesantna predstava – rekla im je – ... osavremenjena...
- Zoran je baš neki dan rekao da će uskoro razgovarati sa tvojim

mužem... – obratila se oničoj ženi u crnoj haljini sa niskom krupnih bisera oko vrata.

– Da, da... naravno – odgovorila je žena ne pogledavši Olgu.

Olga je zaustila da još nešto kaže, ali oniča žena je progovorila prva:

– Hoćemo li do bifea? – obratila se ostalima iz grupe, ne gledajući Olgu.

Pošle su prema bifeu, a Olga je ostala gledajući za njima. Brzo je izvadila mobilni telefon iz velike tašne, tapkala i kuckala, digla pogled i osmotrila ponovo posetioce, prešla nekoliko koraka na suprotnu stranu od bifea, ponovo kucala u telefon, pogledala oko sebe, i tek kad je videla da se Zoran vraća sa šampanjcem, vratila mobilni u tašnu.

– Vesna Đorđević me je upravo otkočila. Bila je sa još nekim svojim... drugaricama.

– Žena Đorđevića, potpredsednika vlade?

Klimnula je glavom.

Zoran je otpio skoro pola čaše šampanjca.

– Ne znam – rekao je, a onda brzo promenio temu – ali znaš šta sam se pitao: hoće li na kraju skinuti maske?

– Onda maske ne bi imale smisla – odgovorila mu je.

– Ali i ovako znamo ko je ko.

Otpila je gutljaj šampanjca i namrštila se:

– Ne radimo ništa zbog onoga što jesmo, već zbog onoga što želimo... ili moramo da budemo, a to su maske. Zašto bismo skidali maske kad konačno postignemo cilj? Upravo tad više ne postoji nijedan razlog da se otkrijemo.

– Ne razumem, o čemu pričlaš?

Oglasilo se zvono za početak drugog čina. Olga je uzela Zorana pod ruku i oboje su, noseći čaše, krenuli prema loži.

Predstava se nastavila, Kreont je postavljen i za predsednika fudbalskog kluba u kojem je igrao Ismenin verenik, Ismena je glasovima gledalaca ušla u finale rijalitija u kojem je učestvovala, Antigona se više nije pojavljivala na pozornici, osim što je hor izrecitovao, ne spominjući joj ime:

– Do krajnje ti se smelosti popnu,
do Pravedina visokog stigla si praga,
al' tu mi se, dete, u propast sruši.

Olga je prekrstila ruke na grudima i okrenula se prema Zoranu:

– Znamo ko bi uživao u ovome.

– Pozorišni kritičari?

– Ko je opsednut smelošću i pravdom? A to se uvek i završi propašću, kao što se i za nju završilo... – zastala je i namrštila se – uvek je gorela za delima koja lede srce... Ne! Ne za delima koja lede srce, već za hladnim stvarima, upravo tako, ni za čim toplim i ljudskim, već za apstraktnim, konstruisanim i dalekim.

I samo što je to rekla, iznenada se okrenula na drugu stranu:

– Jesu li to pucnji?

– Sa pozornice? – pitao ju je Zoran.

– Vidiš da niko ne puca na pozornici... – Olga je zastala – mora da su spolja.

– Zašto bi neko pucao spolja?

Olga mu ništa nije odgovorila.

– Ovde ne može da se čuje šta se dešava napolju – Zoran je odmahnuo rukom – verovatno neko otvara šampanjac u loži.

Kreontova žena, sa bundom preko ruke i tašnom sa znakom Luja Vitona, dovoljno velikim da se prepozna i iz loža, žustro se svađala sa zgodnom plavušom u mini suknji za koju je sumnjala da je Kreontova ljubavnica. Kreont je trošio previše para na svoju ljubavnicu pevačicu, ali ona je tvrdila da to nije ništa lično za nju, već da Kreont finansira isključivo njenu karijeru, kao što, na primer, finansira i fudbalski klub, to je samo investicija, branila se da mora da bude lepo obučena, inače je publika neće ni primetiti.

– Ne mogu ovo više da gledam – Olga se podigla.

– Nećemo čekati pauzu? – upitao je Zoran, ali je i on već ustao.

Već su bili izašli iz lože kad je hor upozorio Kreonta:

– Ja ne znam: ali na zlo smera jednako
i veliki muk i silna vika zaludna.

Čim su se našli van zgrade, udario ih je još uvek vrući vazduh letnje noći. Ispred pozorišta stajali su i šetkali mladi koji su čekali svog para ili društvo, i uglavnom kucali poruke ili telefonirali. Zoran je pogledao Olgu:

- Sećaš li se kako smo se ovde čekali dok smo se zabavljali?
- Čekali smo se preko puta... kod Konja – Olga je odgovorila.
- Siguran sam da smo se i ovde čekali.

Olga ga je uhvatila pod ruku i pošli su. Išli su polako, Zoran je ćutao.

- Sofokle se prevrće u grobu – rekla je Olga.

Ušli su u Dositejevu. Niže od njih nekoliko desetina ljudi stajalo je ispred kafea, sa čašama pića u rukama, i razgovaralo, muzika se čula, glasovi, smeh, neko je turirao motor, čaša se razbila, promenila se pesma. Gužva je bila takva da će Zoran i Olga jedva proći kroz goste kafea, naravno, niko im se neće ukloniti, zauzeli su trotoar i prolaznici su mogli ili da izađu na sam kolovoz da bi ih zaobišli ili da se guraju između tela i ruku koje su držale pića.

Hodali su pravo prema gužvi ispred kafea, do kojeg sad nije bilo ni pet-šest metara, kad je Zoran iznenada stao:

- Danica zna – rekao je.

Gledao je goste kafea.

- Šta Danica zna?

Pošao je, a za njim i Olga, i ušli su u gomilu, ljudi su žamorili, neko je otvorio šampanjac, odmah zatim otvoren je još jedan, neko je rekao „Nemoj da me gaziš“, devojka se smejala kikutom, muškarac je opsovao, čulo se paljenje motora, devojka je rekla, „Pao je“, motocikl se odvezao, ljudi su počeli da se guraju jer je na trotoaru ležao čovek sa skroz krvavom košuljom i krv mu je tekla na usta, a Olga je stajala i gledala, i onda rekla „Zorane?“ kao da ga zove ili hoće nešto da ga pita, ali Zoran je ležao mrtav na pločniku.

DRUGA GLAVA

A šta je? Neka reč te uznemirila.

– Nisam mislila ranije o tome... ali nisam mislila ni o čemu... Toliko poslova, toliko ljudi koji su dolazili da me teše, a samo su me iritirali, a onda, posle sahrane, svi ti advokati i savetnici, i direktori koji su mi pričali da ne može ovo, da ne može ono, ne može ništa...

– O čemu nisi mislila ranije?

– Zoran je pre nego što je... pre nego što smo ušli u tu gužvu u kafeu... rekao je: „Danica zna“. I tad sam pomislila da se nečeg setio, ali kasnije mi je palo na pamet da je to rekao zato što je video nekog u kafeu...

– Danicu?

– Ne, jer bih je i ja videla da je bila tamo. Video je nekog drugog i onda ga je to asociiralo.

– A šta je to što Danica zna?

– Otkud znam.

– A ti nisi prepoznala nikog u kafeu?

– Ne... mada nisam posebno ni gledala. Zašto bih?

– Sigurno je mislio da Danica zna šta je radio sa firmama... ofšor kompanije i računari.

– Ma šta je Danica znala o tome?! Mogla je da misli šta je htela, kao što svi misle o bogatim ljudima, da smo sve pokrali i opljačkali, ali to što oni misle nisu nikakvi dokazi. Osim toga, svi znamo šta Danica misli... već decenijama ništa novo.

– Iznenadila sam se kad sam je videla na sahrani.

– Slika je u ovoj galeriji – rekla je Olga i zajedno su ušle unutra.

Galeristkinja im je odmah prišla i pomislila da je ta žena prelepa, ta zlatna kosa i taj savršeni ten, pitajući se ko je ona i šta radi sa Vidićevom ženom, kojoj je red da izjavi saučešće:

– Primite moje najdublje saučešće, gospođo Olga.

Olga je klimnula glavom:

– Došla sam da kupim jednu sliku koju sam videla u vašem katalogu na internetu – rekla je Olga. – *Zove se Crvena pozadina*, kataloški broj U1026.

– Sad ću vam je doneti – odgovorila je galeristkinja i ponovo pogledala zlatokosu.

Ta žena je prelepa, prelepa, iako u godinama, galeristkinja je cenila da ima više od četrdeset, ali izgledala je tako da nije mogla da skine pogled sa nje uživajući u pravilnim crtama lica koje kao da je zračilo, ali koje istovremeno i ne može da se gleda, jer takva lepota ne sme da se gleda, previše je, znaš da je ne zaslužuješ.

Galeristkinja je išla prema prostoriji u kojoj se nalazila slika, i dalje nije mogla da prestane da misli o zlatokosoj, takva žena ne mora ništa da radi u životu, muškarci bi ubijali za nju, žene joj se javno dive i krišom zavide, i sigurno ima sve što poželi...

A onda joj je palo na pamet da je zlatokosu negde videla, bila joj je poznata, možda je glumica? Ali ne, nikad je nije videla, jer kako bi mogla da zaboravi takvu ženu?

– Znači, nisi razgovarala sa Danicom? – rekla je zlatokosa.

– Ne, niti ću ikad – odgovorila je Olga.

– Ali smrt treba da miri... – započela je zlatokosa.

– Tina... shvataš li da je došla na sahranu samo zato da bi trijumfovala, da bi svima pokazala da je bila u pravu?

Galeristkinja nije tražila sliku, naslonila se na zid pored otvorenih vrata i pažljivo slušala.

– I gde su našli tog Točilovca, ili kako se već zove? – pitala je Tina.

– Videla sam ga u *Omikronu*... jednom. Mislim da je bio fizički radnik, unosio je nameštaj.

– I zapamtila si fizikalca?

– Retko možeš da kažeš za muškarca da je prelep, ali on jeste.

– Znam... videla sam sliku u novinama – rekla je Tina. – I šta se onda desilo? Otpustili su ga, pa se osvetio?

– Otpustili su ga... naravno, nije ga Zoran otpustio, nikad se nije bavio takvim stvarima. Znaš, samo kad pomislim da je mog muža mogao da ubije neki takav bednik, dođe mi da se smejem i plačem.

– Bilo bi ti lakše da ga je ubio neko moćan?

Prestale su da pričaju i galeristkinja se zapitala u kakvom su odnosu drugarice? Nisu ličile i sumnjala je da su sestre. Tražila je sliku, i mada je već zaboravila kataloški broj, setila se naziva, *Crvena pozadina*, kakav glup naziv, krv, mislila je, nekakva besmislena apstrakcija, sve su besmislene, jer ništa ne predstavljaju, osim onog što nagađamo da može biti, tumačimo geometrijske oblike ili najobičnije mrlje, slikarstvo je bežeći od fotografije hrlilo u pojednostavljivanje, dok nije postalo *ništa*, kao kod Kandinskog, ili, u boljem slučaju, dizajn – Ljubov Popova je završila slikajući tekstil za fabrike, istina, dizajn sa zdvigom, kako su to ruski avantgardisti zvali, pomeranjem ili premeštanjem, ali zar pomeranje i premeštanje nisu početak kraja?

Lepota je, razmišljala je galeristkinja, većito vezana za kupovinu, zar ne? Bogati mogu da je pazare, i uvek hoće, jer nema boljeg dokaza moći od posedovanja lepote, bila ona na slikama, u stvarima, ili u telu, a oni koji je imaju brzo shvate da im je prodaja lepote najbolji ili makar najlakši prolaz. Niko ne spori da je lepota estetska kategorija, ali samo na početku, a onda postaje i nikad ne prestaje da bude čisto ekonomska kategorija.

Sad se setila kataloškog broja i pomerala je slike koje su zaklanjale *Crvenu pozadinu*. Kako se pomolila prvo alizarinsko crvena, a zatim i zlatna kosa osobe na portretu, galeristkinja je shvatila

odakle je znala zlatokosu – prepoznala ju je sa ove slike. Pažljivo je posmatrala sliku – portret tako lepe žene nazvati *Crvena pozadina*, i kada je slikana, kada je Tina još uvek bila devojka?

Međutim, drugačije je izgledala na slici, humanije, ne manje lepo nego prijemčivije lepo, kao nešto u šta se može gledati, bez sujeverja i bez krivice, nešto što je divno, a opet nije savršeno. Mora da je slikar hteo da je učini ljudskijom.

Krenula je nazad sa slikom, ali je zastala ispred samih vrata jer su Olga i Tina počele ponovo da razgovaraju.

– Moraš više da izlaziš, baš zato što se plašiš. I uvek možeš da me pozoveš – rekla je Tina.

– Znam da mogu, ali mi se ne izlazi.

– Ne valja ti to, moraš da radiš baš ono što ti se ne radi, tako se čuva zdravlje, i fizičko i mentalno.

Galeristkinja se vratila noseći sliku i samo što ju je spustila pored stola, čulo se zvonce koje je najavljivalo da neko ulazi.

Sve tri su pogledale prema vratima na koja je ulazio neko obučen u šareno odelo, jarko žuto i crveno, sa velikom kapom u istim bojama. Išao je prema njima i sad nije bilo sumnje, čovek je nosio odelo džokera iz karata i kapu sa tri velike kićanke, lice mu je bilo obojeno u belo, usne karminom iskrivljene u stalni podmukli osmeh, a oči uokvirene debelim ajlajnerom i crnom senkom.

Galeristkinja je krajičkom oka videla da je Olga zavukla ruku u tašnu.

– Stigao sam – rekao je džoker, i klimnuo glavom.

Galeristkinji je izgledalo kao da se njoj obraćao, ali toliko namalano lice bilo je teško protumačiti. I zašto bi džoker došao kod nje, mora da je tražio Olgu, takvi ludaci se kače na slavne, ili ga je zanimala lepotica, mada, kako je mogao da zna da su njih dve u galeriji, osim ako nije slučajno prolazio i ugledao ih, ali šta ako nije slučajno? Šta ako ih je pratio i sad... ali nije imao nikakvo oružje, bar ne odmah uočljivo, a i dosad bi ga valjda izvadio.

Galeristkinja je uzela mobilni, ali nije bila sigurna da li sme da zove policiju, ništa se nije desilo, osim što je čovek bio očigledno

lud. Mogla je da zove gazdaricu, ali šta bi joj rekla, da je džoker ušetao u galeriju?

A onda je primetila da nije nosio cipele kakve su imali džokeri, one dugačke i špicaste, već obične patike, starke, i to ju je još više uznemirilo time što je dokazivalo da nije bio pravi džoker ili da nije bio skroz džoker, već se samo pretvarao da jeste – nije bio sasvim lud da ide u tim cipelama u kojima mora da je veoma teško hodati, za toliko je bio razuman, i upravo ga je ta mrvica razuma činila opasnijim.

– Bolje bi bilo da izađete – rekla je Olga oštrim glasom, još uvek držeći ruku u tašni.

– Zašto da izađem? Rekli su mi da ovde dođem.

– Snimate film? – pitala je Tina.

– Ne – galeristkinji se učinilo da se nasmejao – bilo bi bolje da snimam, nažalost, samo poziram.

– U starkama? – pitala je galeristkinja ono što ju je najviše brinulo.

– Ah, pa ne mogu da hodam u onim cipelama.

– A u ovom ostalom možete? – pitala je Tina.

– Vrućina mi je, ali nije nepodnošljivo.

– Kako pozirate? – pitala je galeristkinja.

– Pa, kao džoker – raširio je ruke – šta drugo?

– Mislila sam, zašto pozirate?

– Dogovorio sam se sa Veroslavom za danas.

– Aha, pozirate Veroslavu – rekla je galeristkinja. – Ništa mi nisu rekli. U koliko sati ste se dogovorili?

– Sad, za dvanaest.

– Odvešću vas do ateljea – galeristkinja mu je pokazala rukom da pođe za njom.

– Ali ne razumem – prekinula ih je Tina – zašto ste došli već obučeni? Zar niste mogli ovde da se presvučete?

– Morao sam da se našminkam, a ne mogu da nosim svu ovu šminku sa sobom – pokazao je rukom lice – i koliko bi trajalo kad bih se ovde šminkao? I onda sam se mislio, ako se samo našminkam, a ne obučem kao džoker, svi bi me gledali kao manijaka.

Ovako, u odgovarajućem odelu, ljudi će zaključiti da snimam film ili nešto slično. Bolje da ste kompletno prerušeni nego delimično.

– Osim starki – rekla je galeristkinja.

– Čak su me neka deca pitala da se slikam sa njima.

– Pa jeste li se slikali? – pitala je Tina.

Ali galeristkinja i džoker su već pošli prema ateljeu i džoker joj nije odgovorio.

Dok su odlazili, galeristkinja je i dalje čula razgovor:

– Luda u tarotu predskazuje smrt – rekla je Olga.

– Ovo je džoker, a ne luda – rekla je Tina, a onda jedva čujno dodala – smrt se već desila.

A i luda ne predskazuje smrt, postoji karta „smrt“, i to je druga karta, mislila je galeristkinja, gledajući u džokera.

– Svejedno. A i ne verujem mu da je džoker – rekla je Olga.

– Nego šta je? – pitala je Tina.

Galeristkinja i džoker su već ušli u drugu prostoriju i više nije mogla da čuje šta su ove dve govorile. Uvela je džokera u atelje, gde je Veroslav već čekao, pozdravili su se, i onda ih je ostavila, žureći da se vrati i još malo prislušne Olgu i Tinu. Polako i tiho se vraćala u galeriju. Tina je pričala:

– Svaka čast onom koji se setio da prodaje muškarcima dva broja veće cipele.

– One dugačke što nose poslovni ljudi?

– Da, to je jedina moda koju su uspeli da prodaju muškarcima.

A znaš i zašto.

– Zašto? – Olga je zbunjeno pitala.

– Kako zašto? Pa znaš za priču da na osnovu veličine stopala može da se zaključi koliki mu je kurac.

Olga se nasmejala, ili je to bila Tina, galeristkinja nije bila sigurna.

– Zoran nikad nije nosio takve cipele – rekla je Olga.

Galeristkinja se vratila:

– Izvinite zbog džokera.

– Nema veze – odgovorila je brzo Olga – možemo li sad da vidimo sliku?

Galeristkinja je podigla sliku i okrenula je prema Olgi i Tini.

Tinino lice se zgrčilo u izraz gađenja i, galeristkinja to nije mogla da razume, prestravljenosti, ali je to kratko trajalo i ubrzo se pretvorilo u tako nezainteresovan i ravnodušan izraz da je galeristkinja pomislila da joj se samo učinilo.

– A, šta kažeš, kako sam je našla? – rekla je Olga.

– Divno – kazala je Tina. – Skroz sam je zaboravila.

– Ali ja nisam, i kad sam je videla u katalogu, odmah sam znala da ću ti je pokloniti.

– Oh – rekla je Tina – misliš na mene... i u ovoj situaciji.

– A šta imamo u životu, osim porodice – odgovorila je Olga, i odmah nastavila. – Spakujte i stavite na moj račun, dogovorila sam se već sa Anitom za plaćanje.

Galeristkinja je pakovala sliku i povremeno pogledala Tinu, međutim, Tina je posmatrala druge slike sa pažnjom kakvu dosad nijednom ni pokazala, čak je prišla naspramnom zidu i zagledala se u ogromno apstraktno platno iz Grozdanovićeve serije *Upitnik broj*, ovo je bio broj 45, jedna od onih slika koje su nuvo riš kupovali kao ludi za velike pare, namazana u pastelnim bojama posebno privlačnim za žene bogataša.

Konačno je zapakovala sliku i dala je Olgi, Tina joj je još uvek bila okrenuta leđima.

– Idemo – rekla je Olga – ja ću da je nosim.

Izašle su iz galerije i galeristkinja je odmah otvorila katalog i potražila upis. Brzo ga je našla:

Slikar: Miloš Mandić, naziv: *Crvena pozadina*, vrsta: ulje na platnu, godina: 1986.

TREĆA GLAVA

*Taj mladić, gospodaru, naglo ode ljut,
a opasan je tako mlade duše bol.*

Jednom davno, na proslavi obletnice državnog preduzeća, inženjer, umišljen da je intelektualac, dosađivao je Željku neprekidno pričajući i stalno menjajući teme, a sve su bile nezanimljive. Željko je hteo da ga otkači i da razgovora sa potencijalnim poslovnim partnerima, međutim, matori ga nije puštao, čak ga je u jednom trenutku uhvatio za rame da ga zaustavi da ne ode, i dalje meljući, i taj pokret je preokrenuo Željka: dotle je samo klimao glavom i razmišljao kako da najbolje predstavi svoj biznis direktorima, ali sad je shvatio da želi da se svađa sa inženjerom koji je upravo pričao o maskama kakve nose glumci u japanskom no pozorištu. Inženjer je tvrdio da se promena izraza, a samim tim i promena osećanja ili raspoloženja koji je maska pokazivala, postizala jednostavnim pomeranjem glave gore ili dole: osvetljenje je uvek bilo isto, ali ako bi glumac, na primer, podigao glavu, senka je padala na masku dajući joj izraz radosti, ravna glava, to jest maska, oličavala je zabrinutost, dok je spuštena, zbog drugačije senke, u doživljaju publike predstavljala bes. Željko je možda i loše zapamtio koji je položaj izazivao koji doživljaj, ali sećao se da je ljutito pitao inženjera šta

se dešava kad gledalac promeni položaj, zar onda ne vidi pogrešno raspoloženje. Inženjer je odgovorio da se u predstavi s maskama podrazumeva da se ugao gledanja ne menja. Sve je laž, obrecnuo se Željko, i kad glumac pomera glavu i igra se sa senkom, maska ostaje ista, i kad gledalac ustaje ili seda ili se vrti u mestu, i dalje je maska nepromenjena, ništa se nije dogodilo. Inženjer je spustio glavu i rekao, niste u pravu, no pozorište je vrlo tradicionalno, i uvek se igraju iste predstave sa istim likovima koji nose iste maske, i publika tačno zna šta će se desiti, i zato su mali pokret glave i promena senke sasvim dovoljni. Ne razumem, rekao je Željko, a inženjer je podigao glavu, onda se okrenuo i otišao da davi nekog drugog.

Svaki put otada, dok bi gledao sagovornika Željko je čekao da čovek kao no glumac pomeri glavu i da se senka promeni, pokušavajući da tako otkrije šta se krije iza bezizražajnog lica, a ako bi čovek uporno isto držao glavu, onda bi Željko, kao anksiozni gledalac u no pozorištu ili kao onaj ko se ne obazire na tradiciju i pravila, sam pomerao glavu ne bi li video iz drugog ugla.

A sad, u iznajmljenom stanu, gde je čekao do dođe kurva, ogleđao se u oknu prozora zadržavajući isti izraz lica dok je pomerao glavu gore i dole.

Očekivao je da će ga loše raspoloženje proći, a što je više razmišljao, bivao je sve neraspoloženiji. Obično ga je smirivalo da analizira i planira; u najgorim danima, u najtežim situacijama, kad je budan do jutra brinuo, jedina stvar koje ga je držala i dovela ovde gde jeste bio je razrađen i realan plan, jer ne smeš da zavisiš od sadašnjosti na koju su drugi uticali, već samo na budućnost koju ćeš sam stvoriti. Da, plan, ne nada, jer nada je slabost, a plan je moć. Ali šta god da je mislio, nije uspevalo, malo ranije, dok je vozio do stana, stiskao je volan tako da su ga ruke bolele, iako mu je palo na pamet da bi bilo bolje da je vozio drugim ulicama, a ne uvek istim – poznatim, jer onda ne bi mogao da misli, pošto bi morao da se koncentriše na put, ipak je skretao kao i uvek.

Sutra će razgovarati, posle čega će znati šta treba dalje da radi, a do tada trebalo je samo da smišlja i predviđa. Sve je ovo bilo logično, ali loše raspoloženje ga nije prolazio.

A sad ga je dodatno nerviralo što kurva nije stizala, već je kasnila i Željko koji je uvek očekivao tačnost i predanost poslu, upisao joj je prvi minus.

Konačno se odvojio od prozora i izašao na terasu koja je gledala na unutrašnje dvorište pretvoreno u parking za stanare zgrada, stajao je i posmatrao druge terase i druge stanove, preko puta, gde se ništa nije dešavalo, nikakve zvuke nije čuo, muziku, razgovor ili buku, sve je bilo mirno kao da je nedeljno poslepodne.

Konačno, posle nekoliko minuta, neko je ušao kolima i parkirao ih, žena je izašla iz automobila i neočekivano pogledala gore, prema Željku. Ne, nije to bila kurva, ova je bila srednjih godina, posmatrala je Željka nekoliko trenutaka, a onda izvadila pet-šest punih kesa sa zadnjeg sedišta, pa pošla prema u ulazu u zgradu.

Ušao je nazad u sobu, seo u fotelju i pogledao na sat, dvadeset i pet minuta kasni, i tad mu se učinilo da čuje kucanje, žensko, tiho i nežno, tri puta sa ravnomernim razmakom između svakog, ali to je bio samo jedan od onih trenutaka kad toliko želiš da vidiš ili čuješ nešto da ti se čini da čuješ ili vidiš, mada znaš da nema ničeg, želja je jača od znanja i uvek je spremna da ga ubije.

Niko nije kucao.

Tad je prvi put pomislio da kurva možda neće ni doći.

Poželeo je da ustane i da tu misao nekako otera kretanjem, kao da bi samo pomeranje – prema bapskim pričama – bilo dovoljno da je poništi, i kao da bi sve rešilo samim tim što ta ideja više ne bi okupirala mozak, kurva bi stigla.

Nije ustao, ostao je da sedi, nepokretan, pomislio je, paralizovan, i ne zato što nije verovao u bapska rešenja, već zato što je iznenada shvatio da početak kraja nije u prvom događaju (koji najavljuje budućnost), već je u prvoj sumnji. A prva sumnja se upravo desila.

Naravno da je to bila glupa ideja – samo strah i strepnja i ništa više, oblikovani u jasnu misao. Kurva će doći, samo se zaglavila u saobraćaju, ili nije pošla na vreme, iz kojeg god razloga, i zato je kasnila, bio je siguran. Mogao je da pozove madam na mobilni i da se uveri da je poslala kurvu, ali nije bilo potrebno, devojka će svakog časa zakucati.

Ako bi sad pažljivo analizirao sve što se dešavalo poslednjih nedelja, ionako nije imao ništa posebno da radi dok je čekao kurvu, zaključio bi da je sve u redu, i da nema zašto da se brine i da su sve ove nekontrolisane misli samo posledica neuroze izazvane onim osećanjem koje ga je iznenada uhvatilo dok je išao u kompaniju *Tako je* u Kosovskoj.

Željko je sve računao u odnosu na tri glavne godine u svom životu, nešto se desilo dve godine pre treće glavne godine, nešto drugo nekoliko (nije bitno koliko) godina posle druge glavne godine i tako dalje, i najzanimljivija u tom sistemu nije bila sama činjenica odlučujućih godina već da nijedna od te tri nije bila vezana za karijeru i posao: prva je bila godina Titove smrti, od koje je sve pošlo nagore u smislu novca (kako Željkovog, tako i državnog), druga je bila godina kad se prvi put oženio, od koje je sve pošlo nagore u smislu slobode (ovaj put samo lične) i treća je bila godina kad se spandao sa sekretaricom koja, s obzirom na to šta se sve tu dešavalo, srećom, nije bila njegova, već njegovog poslovnog partnera, i od koje je manje-više trajao status kvo, mada je otad prošlo već pet godina, a i oženio se u međuvremenu, po drugi put.

Naravno, neko ko je gledao sve sa strane mogao bi da zaključi da su te tri presudne godine, u stvari, predstavljale: ulazak u pubertet (Tito), zrelost (brak) i vrhunac krize srednjih godina (sekretarica), no kako god se tumačile ključne godine, posledica je uvek bila ista: vreme van njih se vuklo kao na poslovnim sastancima u državnoj upravi, a tokom njih je letelo kao lovci u brišućem letu iznad srušenog grada, i ta duga opuštanja i retka grčenja terale su čoveka, odnosno Željka, da naizмениčno trči maraton – što se uvek završavalo odustajanjem već oko petog kilometra, jer duge pruge zahtevaju da se snaga rasporedi, ako uopšte poseduješ tu izdržljivost i volju, stalna zakeranja, zašto si bacio čarape pored kreveta, a ne u prljav veš i gde si bio sinoć, ne zanima te šta radi dete, ne znaš ni u kojem je razredu – i onda, iznenada, sprint, a to, da se ne lažemo, niko na ovom svetu ne može jer većina ako i ima start, nema finiš u nogama, a još manje u glavi, kupi bundu, kupi

televizor, kupi ovo, kupi ono, seks kao da imaš dvadeset godina i samo o tome misliš, a brineš o sto drugih stvari, razvedi se da bi se oženio, pa aman, ženo, tolake godine su mi bile potrebne da shvatim da nije trebalo nikad da se ženim, i neću više da trčim uopšte, hoću da sedim na miru i zaradim pare i da onda uživam kao čovek.

I onda, dok je tražio adresu firme *Tako je*, u Kosovskoj, osetio je uzbuđenje, možda čak i paniku, jer najednom je sve obećavalo novu i konačnu presudnu godinu, vreme se skupljalo kao nikad ranije, stiskalo se u jedan dan, u taj dan.

Ni taj dan, izgleda, nije imao veze sa ženama, nego sa biznisom, sa velikim poslom kakav se namesti jednom u životu, mirisao ga je kao barut dok gruvaju topovi, i ako ga ne zgrabiš za gušu, onda si pederčina, i treba da te jebu u dupe, jer bolje ne zaslužuješ.

I taj žestoki doživljaj je sad, dok je čekao u iznajmljenom stanu, naplaćivao danak, jer gde nema sumnje ili straha, nema ni oduševljenja.

Sećao se kako je dok se vozio liftom na peti sprat, na kojem su bile kancelarije *Tako je*, osetio lupanje srca, takvo da se zabrinuo da će doživeti srčani udar. Srce se, međutim, smirilo kad je ušao u kancelariju koja je bila moderna i skupo opremljena, sve sa sekretaricom u šanelovom kostimu, prva žena ga je naučila da se prepoznaju po tome što su bez revera. Rekao joj je da ima ugovoreno sa gospođom direktorkom i seo u fotelju, a sekretarica ga je pitala za ime i firmu, i mada mu nije bilo jasno zašto je zanima njegova firma, pravio se da se nije iznenadio, ali kad ga je pitala za PIB, morao je da proveru da li je dobro razumeo. Poreski identifikacioni broj? Sekretarica je klimnula. Neće valjda da me proverava na APR-u? Nismo se razumeli, rekao je, došao sam zbog... Znam ja zašto ste došli, odbrusila je sekretarica dok je kucala po sajtu Agencije za privredni registar. Dobro, rekla je konačno, možete ući kod gospođe direktorke.

Gospođa direktorka je imala preko šezdeset godina, ali je bila dobrodržea, takođe u šanelovom kostimu, sedela je iza ogromnog radnog stola, na koji se nastavljao konferencijski. Pogledala ga je

kratko i jedva čujno kazala, gospodin Savić, čak nije bio siguran da je čuo svoje prezime, više je verovao da ništa drugo nije mogla reći. Vaša akreditacija je odgovarajuća, nastavila je da praktično šapuće. Akreditacija? Željko je bio potpuno zbunjen, ili ta žena nije znala značenja reči ili je nije dobro čuo? Rekli ste da vas je preporučio gospodin Zlatanović iz Komore. Željko je brzo potvrdio. Ponudila ga je da sedne i viskijem, i Željko je radosno prihvatio. Ustala je da naspe piće i Željko je, tek kad je seo, primetio da je na stolu, osim velikog monitora i laptopa, držala i nekoliko knjiga, i onako iz daljine učinilo mu se da su naslovi na nemačkom, i odmah je hteo da zna koje su to knjige, nikad nije mogao da odoli tom porivu, a nervirao ga je jer to rade samo žene i možda pederi, ali palo mu je na pamet, i parfeme su nekad stavljale samo žene, pa su onda počeli pederi, a sad i najveći jebači moraju da nose parfeme.

Pružila mu je čašu i odmah nazdravila, za naš projekat. Možda me je pomešala s nekim, pomislio je Željko.

Pogledaćete naše kataloge, nastavila je, pa ćete se odlučiti... ne dajemo da se iznose katalogi, razumećete. Videćete da je naša ponuda raznovrsna i u svakom aspektu na najvišem nivou, nismo štedeli na ulaganjima i modernizaciji, primenjujemo najnovije modele R&D, pomenuću i sistem otpisa i amortizacije kakav se odskora vodi u ozbiljnom svetu, i mogu vam reći da naši konsolidovani P&L izveštaji pokazuju stalni trend rasta.

Izvinite, pitao je šokirani Željko, je li ovo kompanija *Tako je?* Agencija, ispravila ga je gospođa direktorka, jasno je da vam je nova paradigma nepoznata, ali ne brinite, vidim da ste ozbiljan biznismen, i verujte mi, brzo ćete usvojiti savremene modele poslovanja. A na šta se odnose otpisi i amortizacija? pitao je Željko, a direktorka se nasmešila, i rekla, na godine, naravno, kao i svuda.

A vaša firma *Ofis impeks* bavi se uvozom kancelarijskog materijala, konstatovala je. Ova očigledno zna i kakav mi je P&L izveštaj, gde sam ja došao? pomalo ga je već hvatala panika. Primakao je fotelju da bi je bolje čuo, pošto je i dalje govorila tiho, i sad je mogao da pročita naslov knjige koja je stajala na vrhu gomile, neko vrlo staro izdanje, iz devetnaestog veka, *Jenseits von Gut und*

Böse, i taman je hteo da se našali kako iz te knjige sigurno ne čita o najnovijim paradigmama amortizacije, ne bi li joj pokazao da je šarmantan i nimalo iznenađen, ali ga je preduhitrila i pitala, a na kojem projektu ste sarađivali sa Zlatanovićem? Najednom se uplašio, jer je sa Zlatanovićem samo jednom sedeo u kafani, i to u većem društvu, i nije mu, u stvari, znao ni ime, pošto su ga svi zvali Zlatanović iz Komore. Palo mu je na pamet da kaže kako je prodao kancelarijski materijal Komori, ali veštica je lako mogla da proveriti, i zato je rekao, posredovao sam u nekim kupovinama, najneodređenije što je mogao.

– Posredovali ste?!

Nije mu bilo jasno zašto ju je to tako začudilo, osim ako nije znala svaki njegov posao, svaki njegov korak? Ali kako? I što je važnije, zašto?! Mogao je ili da blefira i dalje ili da je pusti da ga istresa iz gaća, i nije dugo razmišljao, rekao je jedino ime koje je znao, a koje je moglo čak i nju da zadivi.

– Zoran i ja smo stari prijatelji, još od studentskih dana, i bar jednom mesečno se nađemo da se ispričamo... i razgovaramo o poslu, preporuči on mene – lagao je sve raskošnije – a bogami, i ja njega... i tako sam počeo da posređujem za Komoru... između ostalih, mada, pravo da vam kažem, nije neka sreća dilovati sa državnim...

– Koji Zoran? – prekinula ga je gospođa direktorka.

Nasmešio se i pokušao da deluje samopouzdan:

– Zoran Vidić, naravno, *Omikron grupa*.

Istina je da Zorana nije video godinama, decenijama, ali veštica ne bi baš tako lako mogla da sazna da sad nemaju nikakve veze.

– Zoranova sestra... – započela je, a Željko samo što nije skočio iz fotelje od sreće, ako ga je proveravala, nije mogla bolje da ga potrefi.

– Danica – rekao je – da ne poverujete da su od istog oca i majke – i bio je uveren da je ubedio direktorku u svoju vezu sa Vidićem, jer malo ljudi je znalo da su to dvoje brat i sestra, pošto su to oboje krili, svako iz svog razloga.

– A poznajete i Danicu?

– Naravno... znate da je Olga, Zoranova žena, bila Daničina najbolja drugarica na fakultetu – ovo je bila informacija koju je retko ko imao, i Željko je sad bio siguran da je konačno prevario direktorku.

Zamislila se, otpila gutljaj viskija, pa rekla i dalje zamišljena:

– Robovi ne žele da se oslobode ropstva, već da i gospodari postanu takođe robovi. Kad jednom shvatite mentalitet roblja – kucnula je po nemačkoj knjizi – razumete sve, pa i Danicu. Mada, ako sam se ikad divila neprijateljima, onda mora da je to bila ta samoubilačka ambicija i, na neki način, čak i natčovečanska volja da se sve... – nasmejala se tako da su joj se videli svi pravilni, beli zubi koji mora da su bili veštački – ...uništi – zaključila je.

– Ali nije to bitno za nas. Sad razmišljam kako bismo mogli da proširimo i unapredimo našu saradnju.

Pogledao je na sat, kurva je kasnila preko pola sata, i dalje nije mogao da ustane iz fotelje, i činilo mu se da čuje kako zidni časovnik kuca, mada je bio digitalan i svakako bešuman.